EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 20.2.2025
COM(2025) 54 final

SPOROČILO KOMISIJE

EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU IN EVROPSKI CENTRALNI BANKI

o vmesni oceni programa za izmenjavo, pomoč in usposabljanje za zaščito evra pred ponarejanjem (program Pericles IV)

{SWD(2025) 44 final}

1. Uvod

Program Pericles IV, vzpostavljen z Uredbo (EU) 2021/840 Evropskega parlamenta in Sveta, je četrta izvedba programa Pericles. Pravna podlaga zanj je člen 133 Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU). Splošni cilji programa so preprečevanje ponarejanja eura in povezanih goljufij ter boj proti njim ter ohranjanje integritete evrskih bankovcev in kovancev. Zato program krepi zaupanje državljanov in podjetij v pristnost teh bankovcev in kovancev ter krepi zaupanje v gospodarstvo EU, hkrati pa zagotavlja vzdržnost javnih financ. Posebni cilj programa je zaščititi eurobankovce in eurokovance pred ponarejanjem in povezanimi goljufijami. Ta cilj si prizadeva doseči na dva glavna načina. Prvi način je podpora in dopolnjevanje ukrepov, ki jih sprejmejo države članice. Drugi način je pomoč pristojnim nacionalnim organom pri njihovih prizadevanjih za razvoj tesnega in rednega sodelovanja ter izmenjavo najboljših praks med seboj, s Komisijo ter po potrebi s tretjimi državami in mednarodnimi organizacijami.

Program se zato lahko na splošno opredeli kot pobuda za krepitev zmogljivosti, razširjanje informacij in povezovanje v mreže. Njegove dejavnosti so namenjene: (i) izmenjavi in razširjenju informacij, (ii) zagotavljanju tehnične, znanstvene in operativne pomoči ter (iii) nakupu opreme, ki jo bodo uporabljali specializirani organi za boj proti ponarejanju v tretjih državah pri zaščiti eura pred ponarejanjem.

Program temelji na treh ključnih načelih: (i) nadnacionalnosti, ki zahteva, da v vseh dejavnostih programa sodelujeta vsaj dve državi; (ii) multidisciplinarnosti, katere namen je ciljnim skupinam, navedenim v nadaljevanju, olajšati sprejetje skupnega pristopa k zaščiti eura; in (iii) dopolnjevanju z dejavnostmi programa, katerih namen je dopolniti – in ne nadomestiti – druge pobude za zaščito eura, ki jih izvajajo države članice ali EU/mednarodne institucije.

Vmesna ocena programa Pericles IV je bila izvedena v skladu s členom 13 Uredbe (EU) 2021/840. Zajemala je merila ustreznosti, uspešnosti, učinkovitosti, skladnosti in dodane vrednosti EU, kot je določeno v smernicah za boljše pravno urejanje. Obravnavala je tudi trajnostnost ukrepov programa pri zaščiti eura pred ponarejanjem. V oceni se je pregledalo izvajanje programa od januarja 2021 do marca 2024, ki je zajemalo države članice Evropske unije (znotraj in zunaj euroobmočja) ter tretje države. Ta vmesna ocena je zajemala različne deležnike, vključno s pristojnimi nacionalnimi organi iz držav članic EU, kandidati za sodelovanje v programu in njegovimi upravičenci, udeleženci ukrepov, ki se financirajo iz programa, institucijami EU, kot sta Evropska komisija in Evropska centralna banka (ECB), agencijami, kot sta Europol in Eurojust, ter mednarodnimi partnerji, kot so pristojni organi iz tretjih držav in INTERPOL. V oceni so bile pregledane vse vrste ukrepov v okviru programa Pericles IV, vključno s konferencami in velikimi dogodki za razširjanje informacij, sestanki, seminarji, delavnicami, dejavnostmi usposabljanja, študijami in nakupi opreme.

Delovni dokument služb Komisije, ki je priložen temu sporočilu, vsebuje dodatne podrobnosti o vmesni oceni Komisije. Ocena temelji na različnih virih, vključno z neodvisno študijo, ki jo je izvedel zunanji izvajalec in je objavljena sočasno. Delovni dokument služb Komisije predstavlja glavna spoznanja iz vmesne ocene in ocenjuje izvajanje programa Pericles IV.

2. Splošni zaključek ocene

V oceni je bilo ugotovljeno, da program Pericles IV izpolnjuje svoj cilj, tj. prispeva k preprečevanju ponarejanja eura in boju proti njemu, s čimer se ohranja integriteta eurobankovcev in eurokovancev.

Program se je na splošno izkazal za **uspešnega** pri izboljšanju izmenjave informacij, tehničnih spretnosti, institucionalnih okvirov in operativnih zmogljivosti v boju proti ponarejanju eura v državah članicah EU in tudi v tretjih državah. Uspešno je olajšal mreženje in sodelovanje v preiskavah ter tako omogočil pomembne dosežke, med katerimi so preiskave, ki so privedle do zasega ponarejenih eurov in razbitja kriminalnih združb.

Program je z zagotavljanjem tehničnega usposabljanja, seminarjev, izmenjav osebja in študij podprl ukrepe, ki so jih sprejele države članice, zlasti v primerih omejenega nacionalnega financiranja. Program Pericles IV je tako doslej zagotovil **učinkovito** uporabo virov za ustvarjanje izložkov ter doseganje rezultatov in učinkov programa. Čeprav so stroški upravljanja razmeroma visoki v primerjavi s podobnimi programi, je to predvsem posledica omejenega celotnega proračuna programa. Skupni delež teh stroškov se poleg tega zmanjšuje zaradi digitalizacije, kar kaže na splošno povečanje učinkovitosti. Tesno sodelovanje GD ECFIN pri usklajevanju in izvajanju ukrepov, na primer s predsedovanjem sestankom skupine strokovnjakov za ponarejanje eura (v nadaljnjem besedilu: skupina ECEG), zagotavlja podporo držav članic in učinkovito spremljanje. Za program se opravita vmesna in naknadna ocena. Ker pa gre za manjši program z visoko stopnjo kontinuitete skozi več programskih obdobij, bi bilo morda treba preučiti, ali sta zahtevi za dve oceni na cikel financiranja sorazmerni glede na skupni proračun.

Poleg tega je bilo ugotovljeno, da je program **skladen s** pobudami drugih institucij EU, kot je ECB, in agencij, kot je Europol, ter **jih dopolnjuje**. Ker so pobude držav članic po obsegu omejene, program zapolnjuje to vrzel z zagotavljanjem večnacionalnih in večdisciplinarnih ukrepov, ki zagotavljajo strokovno znanje in spodbujajo vzpostavljanje odnosov med samimi državami članicami in s tretjimi državami. Program dejansko zagotavlja znatno **dodano vrednost EU**, saj vzpostavlja in krepi odnose in sodelovanje med državami članicami, tretjimi državami, institucijami EU in mednarodnimi organizacijami, ki presegajo delovanje posameznih nacionalnih organov.

Program je tudi še naprej zelo **relevanten** in se prilagaja spreminjajočim se grožnjam. Nastajajoče grožnje ponarejanja terjajo nenehno pozornost in treba je zagotoviti, da število odkritih ponarejenih eurov ostane pod nadzorom in na nizki ravni. Tveganje ponaredkov bo obstajalo, dokler se bo uporabljala gotovina. Poleg vsega omenjenega si program s prenosom znanja na podlagi rednih nadaljnjih ukrepov in stalno podporo prizadeva zagotoviti **trajnostnost** svojih izložkov skozi čas in prihodnji napredek pri doseganju svojih ciljev. Deležniki opozarjajo na spreminjajoče se grožnje in določeno stopnjo fluktuacije osebja v pristojnih nacionalnih organih ter poudarjajo, da je treba usposabljanje ponoviti vsaki dve do tri leta.

3. Ključna pridobljena spoznanja

Ocena na splošno potrjuje, da so ukrepi programa Pericles še vedno potrebni in da se bo ta potreba verjetno še povečala. V oceni so predstavljena nekatera ključna pridobljena spoznanja, ki so koristna za nadaljnje izvajanje programa.

V zvezi z uspešnostjo programa je poudarjeno, da bi se moral program še naprej osredotočati na povezovanje tistih držav članic in tretjih držav, ki imajo neposreden interes ali strokovno znanje na določenem področju, da bi lahko program zagotovil smiselne in produktivne ukrepe. V oceni je poudarjeno tudi, da je treba v celotnem preostalem programskem obdobju ohraniti ravnovesje med različnimi vrstami ukrepov, ki so upravičeni do financiranja, kot so študije in nakup opreme za tretje države.

Ocena kaže, da bi lahko program Pericles IV postal še bolj relevanten, če se bo še naprej osredotočal na sedanje in prihodnje grožnje, vključno z bankovci s spremenjenimi oblikovnimi značilnostmi in distribucijo ponaredkov prek interneta. Vendar ocena kaže tudi, da bi se moral program osredotočiti na morebitne grožnje prihodnjemu digitalnemu euru ter na učinek umetne inteligence na izdelavo in identifikacijo ponarejenih valut. Da bi bil program primeren za prihodnost, bo morda moral pritegniti posebno strokovno znanje, na primer z razširitvijo področja uporabe za sodelujoče strokovnjake, ki bi obravnavali ta razvoj in morebitne nove grožnje. V zvezi s tem bi bil koristen dvotirni pristop, ki bi bil dovolj pozoren tako na (i) potrebo po tem, da države članice (in tretje države) razvijejo osnovne tehnične spretnosti za boj proti ponarejanju, kot tudi na (ii) nastajajoče grožnje in tiste organe, ki imajo zmogljivosti za obravnavo teh groženj. Program bi bilo mogoče okrepiti tudi z večjim vključevanjem sodstva, carine ter ponudnikov paketnih in dostavnih storitev v ukrepe programa, z vnaprejšnjo izmenjavo načrtov in tem takih ukrepov ter s prilagoditvijo vsebine ukrepov pričakovanemu občinstvu. Sestanki skupine ECEG in strategije programa Pericles, ki se letno posodabljajo, so idealen forum za prenos pridobljenih izkušenj v prakso.

Z vidika trajne učinkovitosti programa je ključno spoznanje, da je treba sprejeti zadostne nadaljnje ukrepe in zagotoviti redna usposabljanja. Ti lahko pripomorejo k pravilni uporabi in krepitvi učnih izidov ter zagotovijo, da se najnovejše informacije o trenutnih trendih in razvoju široko razširjajo s poudarjanjem nenehno spreminjajoče in razvijajoče se narave grožnje, ki jo predstavlja ponarejanje eura. Generalni direktorat Komisije, ki izvaja program, z rednim sodelovanjem v ukrepih, ki se financirajo iz programa, omogoča stalno ocenjevanje kakovosti in trajnostnosti teh ukrepov. Številni ukrepi – tako tisti, ki jih organizira Komisija sama, kot ukrepi držav članic – imajo močno razsežnost usposabljanja vodij usposabljanja in se redno ponavljajo, s čimer se zagotovi, da znanje ob menjavi osebja pristojnega organa ostane aktualno. Še eno od spoznanj je, da bi bilo treba čim bolj zmanjšati morebitne jezikovne ovire, tudi med izvajalci in drugimi udeleženci v ukrepih programa, na primer s spodbujanjem izvajalcev k zagotavljanju tolmačenja, kjer je to primerno.

4. Nadaljevanje programa Pericles IV in nadaljnji koraki

V oceni je bilo ugotovljeno, da je sedanja izvedbena struktura programa Pericles IV na splošno uspešna, učinkovita, trajnostna in še vedno ustrezna pri prilagajanju spreminjajočim se grožnjam. Program Pericles IV odpravlja kritično vrzel v številnih državah članicah, kjer so viri za organizacijo mednarodnega in multidisciplinarnega usposabljanja o ponarejanju eura pogosto omejeni. Program z zagotavljanjem ciljno usmerjene podpore krepi zmogljivost EU

za boj proti ponarejanju eura ter podpira razvoj novih odnosov, mrež in nadnacionalnih prizadevanj za sodelovanje.

Komisija namerava še naprej medsebojno povezovati zadevne države, hkrati pa ohranjati ravnovesje in spodbujati posebne vrste ukrepov. To je mogoče doseči z letnimi strategijami programa Pericles in sestanki skupine ECEG. Komisija bo preučila možnosti za podaljšanje trajanja teh sestankov na dva dneva. Meni, da bi bilo koristno spodbujati večje vključevanje predstavnikov pravosodnih organov na sestanke skupine ECEG in v ukrepe programa Pericles IV, zlasti glede na akutne grožnje, kot so bankovci s spremenjenimi oblikovnimi značilnostmi. Vabilo Eurojustu, naj se redno udeležuje sestankov skupine ECEG, je pomemben korak, ki je že bil narejen v tej smeri.

Čeprav je proračun programa na splošno primeren za ohranjanje visoke ravni uspešnosti, je zmanjšanje financiranja pomenilo, da je bilo izvedenih manj ukrepov in da se je usposabljalo manj udeležencev kot v prejšnjih generacijah programa. Povratne informacije deležnikov dejansko kažejo, da je zmanjšani proračun programa Pericles IV v primerjavi s prejšnjimi generacijami programa negativno vplival na njihovo odločanje in zmožnost organiziranja ukrepov v okviru programa Pericles.

Uspeh programa gre pripisati predvsem njegovi zasnovi, ki odraža njegovo edinstveno pravno podlago[1] in osredotočenost, ki omogoča tesno sodelovanje med državami članicami in Evropsko komisijo prek GD ECFIN. Ker je Pericles IV samostojen program, generalni direktorat Komisije, ki ga upravlja, deluje kot operativna poslovna enota, ki je sestavni del razvoja strategij, načrtovanja in izvajanja ukrepov. S tem se zagotavlja, da ostaja program usklajen s potrebami držav članic in sodelujočih v ukrepih, kar prinaša dodano vrednost in uspešnost.

[1] Za države članice euroobmočja program Pericles temelji na členu 133 PDEU (redni zakonodajni postopek), za države članice zunaj euroobmočja pa na členu 352 PDEU (posebni zakonodajni postopek).